

Pedersöre 2019

**Mastbackan tuulivoimapuiston
arkeologinen inventointi**

Jaana Itäpalo 3.2.2020

KESKI-POHJANMAAN ARKEOLOGIAPALVELU

Tiivistelmä

Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu suoritti arkeologisen inventoinnin Pedersöressä Mastbackan tuulivoimpuiston suunnittelualueella. Työn suoritti FM Jaana Itäpalo 1.11.-4.11.2019 2 kenttätyöpäivän aikana. Työn tilaaja on Etha Wind Oy.

Noin 845 ha laaja suunnittelualue sijaitsee n. 20 km Pedersören keskustasta kaakkoon. Suunnitelmissa on sijoittaa alueelle yhteensä 6 voimalaa.

Ennen inventointia tuulivoimapuiston suunnittelualueelta oli tiedossa 3 muinaisjäännöstä, jotka ovat kivikautisia asuinpaikkoja, yhteen niistä on liitetty ajoittamaton röykkiö, lisäksi oli tiedossa yksi tarkastamaton tervahautakohde.

Inventoinnissa kivikautiset asuinpaikat **Esse-Torrbacken** ja **Esse-Övjärv** olivat ennallaan. Kivikautisen asuinpaikan **Esse-Mastbacken** tulkitsemisen asuinpaikaksi todettiin olevan osin epävarmaa maaperän ja topografian perusteella. Uusia muinaisjäännöksiä löytyi kaksi, jotka ovat tervahautoja, **Esse-Torrbackenin** läheisyydestä löytyi kaksi kuoppajäännöstä. Esse-Torrbackenin kivikautisen asuinpaikan läheisyydessä sijaitsevasta ja entuudestaan tunnetusta röykkiöstä tehtiin oma kohdekortti.

Torrbackenilla lähin suunniteltu tuulivoimalan paikka sijaitsee n. 120 metrin etäisyydellä kivikautisesta asuinpaikasta **Esse-Torrbacken** ja asuinpaikan läheisyydestä havaituista kuoppajäänteistä n. 70-120 metrin etäisyydellä, n. 160 m kiviröykkiöstä kohteessa **Esse-Torrbacken 2** ja n. 200 m tervahaudasta kohteessa **Esse-Torrbacken 3**. Lähin suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kivikautisesta asuinpaikasta **Esse-Mastbacken** vajaan 200 metrin etäisyydellä. Muut suunnitellut voimalapaikat sijaitsevat yli 400 metrin etäisyydellä arkeologisista kohteista.

Sisällysluettelo

S.

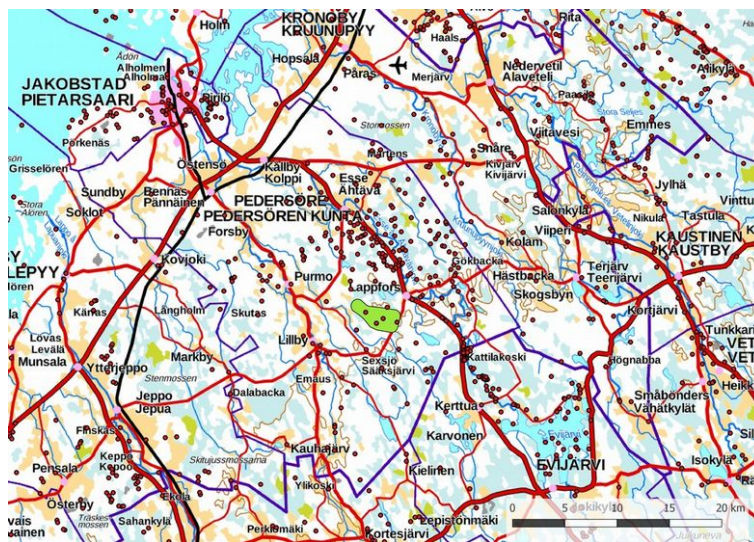
1. Perustiedot.....	3
2. Lähtökohdat ja menetelmät.....	3
2.1. Tutkimushistoria.....	4
2.2. Menetelmä.....	4
3. Maisema, topografia ja geologia.....	5
4. Alueen maankäytön historiaa	8
5. Tulokset.....	11
6. Kohdelista.....	12
7 Yleiskartta.....	12
8. Kohdetiedot.....	13
9. Aineistoluettelo.....	24

Kansikuva: Tervahaudan halssin kylmämuurausta, kohde Esse-Torrbacken 3.

1. Perustiedot

Selvitysalue: Mastbackan tuulivoimapuiston suunnittelualue, n. 845 ha
Tilaaja: Etha Wind Oy
Laji: osainventointi
Kenttätöaika: 1.11.-4.11.2019, yhteensä 2 kenttätöpäivää
Karttanumerot: TM35-lehtijako P3444R, P4222L (mk 1:20 000)
vanha yleislehtijako MML 2321 10 (mk 1:20000)
Korkeus: n. 32,50-60 m mpy
Koordinaattijärjestelmä: ETRS-TM35 FIN -tasokoordinaatisto
Aiemmat löydöt: KM 34003 1-26 asuinpaikkalöytöjä (asbestikeramiikkaa, mahdollisesti nuorakeramiikkaa, kvartsia ja palanutta luuta), Esse-Torrbacken KM 29701:1 kvartsia, Esse-Mastbacken
Inventointilöydöt: -
Aiemmat tutkimukset: 1968 Ari Siiriäinen tarkastus, Esse-Torrbacken
1990 Yksityishenkilö, kartoitus Esse-Övjärv
1996 Yksityishenkilö, tarkastus, Esse-Mastbacken
2003 Pentti Rislä tarkastus, Esse-Torrbacken, Älgryggen
2004 Pentti Rislä tarkastus, Älgryggen
2016 Vesa Laulumaa, inventointi, Esse-Mastbacken
2016 Vesa Laulumaa, inventointi, Esse-Övjärv

Taustakartta Mml 10/2019

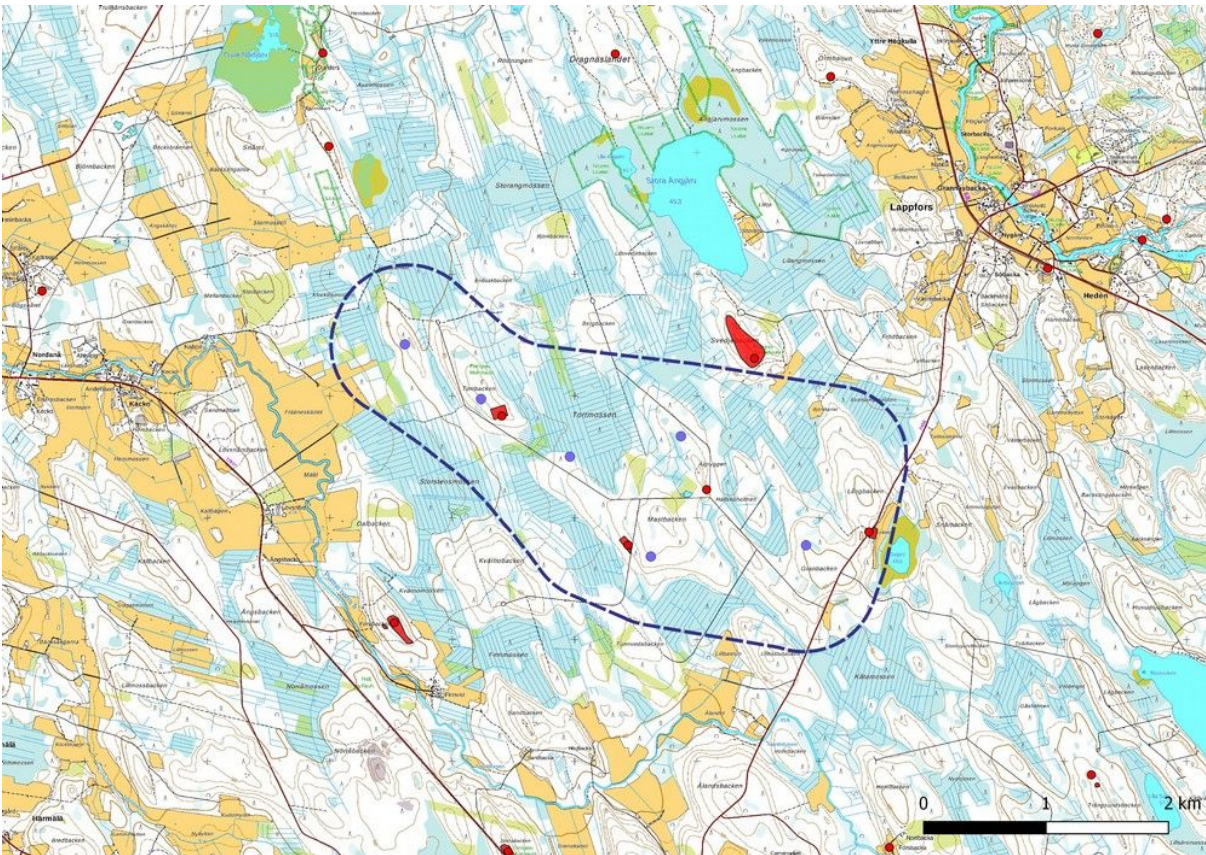
Tuulivoimapuiston suunnittelualueen sijainti vihreänä alueena. Tunnetut arkeologiset kohteet pisteinä, sijaintitiedot Museoviraston rekisteriportaalin mukaan.

2. Lähtökohdat ja menetelmät

Pedersöreen suunnitellaan Mastbackan tuulivoimapuiston rakentamista n. 20 km keskustasta kaakkoon. Suunnitelmissa on sijoittaa alueelle enintään 6 voimalaa. Lisäksi olemassa olevaa tieverkostoa parannettaisiin ja rakennettaisiin uusia teitä, sähkökaapelit sijoitettaisiin teiden viereen.

Ennen inventointia alueelta oli tiedossa kolme kivikautista asuinpaikkaa, joista yhden lähistöllä sijaitsee rök-kiö ja yksi tervahauta, jota ei oltu maastossa varmennettu.

Tämän selvityksen tavoite on kartoittaa erityisesti muuttuvan maankäytön vaikutusalueilta arkeologiset kohteet, jotta ne voidaan huomioida suunnittelutyössä.

Lähtötilanne ennen inventointia: suunnittelualue ja arkeologiset kohteet; tunnetut arkeologiset kohteet punaisina ympyröinä ja alueina, kohdetiedot Museoviraston rekisteriportaalin mukaan. Voimalapaikat sinisenä ympyränä. Taustakartta 10/2019 Mml.

2.1. Tutkimushistoria

Kohdealueella on tehty inventointia vuonna 2016 (Vesa Laulamaa, Museovirasto). Tätä ennen sillä on tehty joitakin yksittäisten kohteiden tarkastuksia, alueelta olevat löydöt ovat yksityishenkilön tekemiä.

2.2. Menetelmä

Maastoinventointi perustui esiselvitykseen, alueella ja lähistöllä tehtyjen aiempien inventointien ja tarkastusten tuloksiin, Museoviraston arkeologisista kohteista ylläpitämään digitaaliseen tietokantaan (luettu 30.10.2019), Maanmittauslaitoksen maaperäkarttoihin, ortokuvaan, korkeusmalliin, korkeusprofiiliin ja laserkeilausaineistoon. Yksityishenkilöt ovat löytäneet merkittävän määrän esihistoriallisia kohteita entisen Ähtävän kunnan alueelta ja tehneet myös löytöjä nyt kohteena olevalta alueelta. Vuodelta 2000 on yksityishenkilön laatima raportti Ähtävän esihistoriallisista muinaisjäännöksistä. Tätä raporttia ei löytynyt rekisteriportaalista, joten sitä ei voitu hyödyntää tässä selvityksessä.

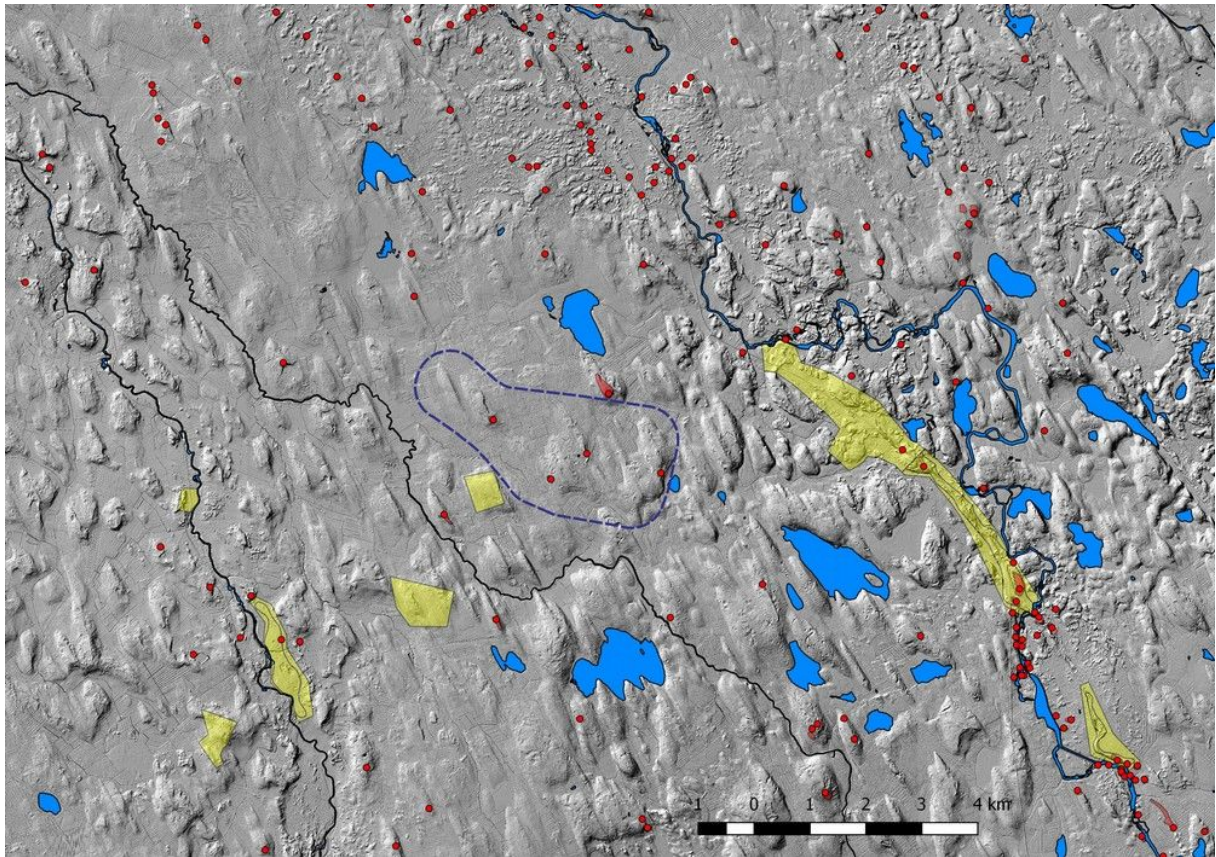
Pitäjänselvitelmien sekä muiden webistä löytyvien vanhojen karttojen sekä kirjallisuuden avulla selvitettiin asutuksen kehitystä ja historialliset elinkeinot. Lähihistorian maankäytön vaikutuksia maisemaan ja mahdollisiin arkeologisiin kohteisiin arvioitiin maastohavainnoinnin lisäksi mm. vanhimman vuonna 1972 valmistuneen peruskartan avulla.

Kenttätyömenetelmät olivat pintahavainnointi, valokuvaaminen ja kairaus käsikairalla. Ennen inventointia ja inventoinnin aikana sää oli poikkeuksellisen kylmä lämpötilan ollessa nollan tuntumassa tai hieman pakkasen puolella, mistä johtuen maan pintakerros oli monin paikoin jäässä. Maa oli lumeton, mutta avonaisilla paikoilla, kuten pelloilla, oli ohutta lumikerrosta.

Maastossa tarkastettiin voimalapaikat ja niiden ympäristöä pääsääntöisesti n. 200-300 metrin säteellä. Hankealue on melkein kokonaan eri kasvuvaiheissa olevaa talousmetsää ja maanpinta muokattua. Muinaisjäännostien kannalta otollisimmilla paikoilla kasvaa tiheitä taimikoita ja maanpinta on aurausten jäljitä pääsääntöisesti jo pintakasvillisuuden peittämää, mistä johtuen pintahavainnointiolosuhteet olivat rajalliset. Lidar-aineiston perusteella tarkastettiin tervahautoja ja muutamia kuoppamuodostelmia.

3. Maisema, topografia ja geologia

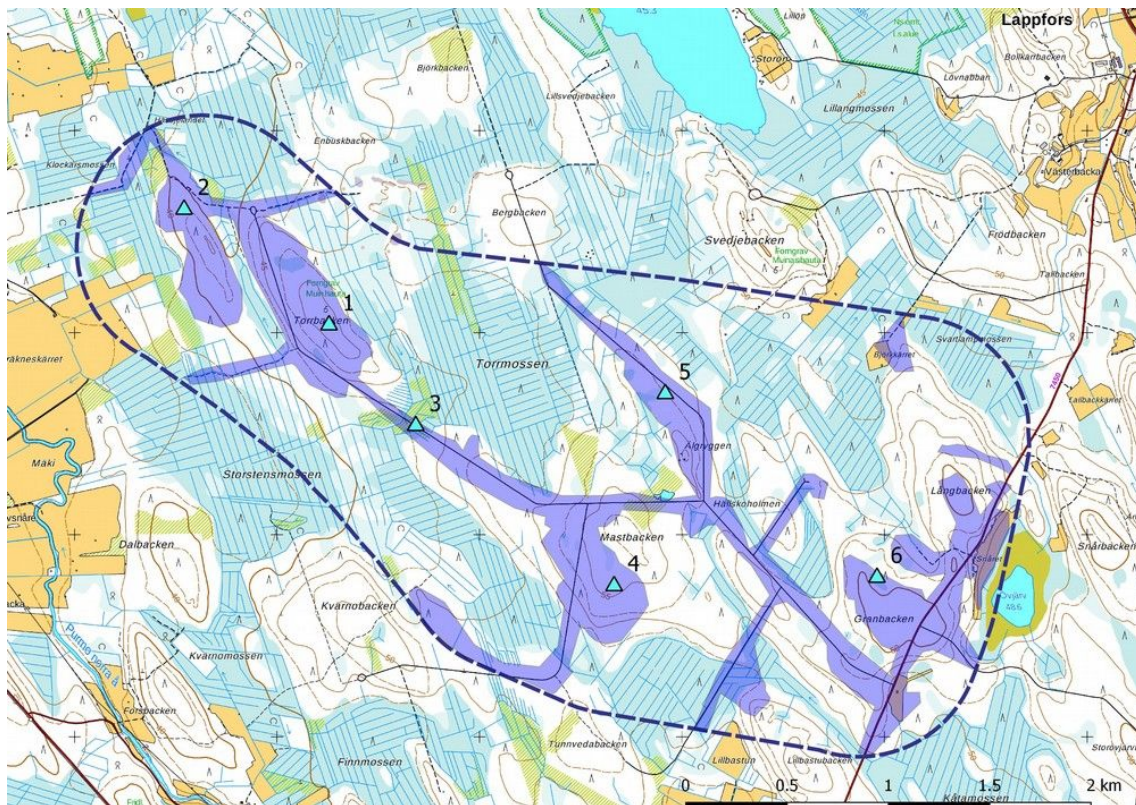
Hankealue sijaitsee vanhojen kylien välissä. Hankealue on asumatonta metsämaastoa, metsät ovat pääosin nuoria talousmetsiä ja maisemaa hallitsee voimakkaasti metsätalouden vaikutukset. Alueen reunamilla on joitakin pieniä pelloja. Alueella ei sijaitse tai ole sijainnut vesistöjä, jotka olisi laskettu. Itäreunan tuntumassa sijaitsee suorantainen Övjärv. Mäet ovat korkokuvaltaan etupäässä loivia, mäkien väliset rämeet on ojitettu. Maalaji on karkeusasteeltaan vaihtelevaa moreenia, mäkien laet ovat paikoin kivikkoisia. Laajempia hiekkavyöhykkeitä ei havaittu. Suurimmat korkeusvaihtelut esiintyvät luoteisosassa Torrbackenilla, missä sitä enimmillään n. 12 m / 100 m.

Tuulivoimapuiston suunnittelualue ja arkeologiset kohteet vasten vinovalovarjoste 2 m DEM. Nykyiset vesistöt sinisenä, harjut ja hiekka-alueet keltaisena. Tausta-aineistot Mml 10-12/2019 ja Suomen ympäristökeskus, <https://www.syke.fi/avointieto>.

Hankealue ortokuvalla. Muinaisjäännökset punasina ympyröinä ja alueina, suunnitellut voimalapaikat sinisenä ympyränä. Tausta-aineisto Mml 10/2019.

Inventoidut alueet ja valokuvauspaikat 1-6. Taustakartta Mml 10/2019.

1. Voimalapaikka 2 etelään

2. Voimalapaikan 1 pohjoispuolista metsää etelään.

3. Hankealueen läpi kulkeva metsätie kaakkoon.

4. Voimalapaikan 5 vaikutusaluetta kaakkoon.

5. Voimalapaikka 4 lounaaseen.

6. Voimalapaikan 6 vaikutusaluetta länteen.

4. Alueen maankäytön historiaa

Alueen sijaintikorkeus n. 32,50-60 m mpy vastaa merenpinnan tasoa kivikauden kampakeraamisen keskivaiheesta varhaiseen pronssikauteen n. 5800-3500 vuotta sitten. Ennen inventointia hankealueelta oli tiedossa kolme kivikautista asuinpaikkaa, joista Övärven luoteispuolelta olevalta on löytynyt mahdollista nuorakeraamiikkaa, keramiikkatyyppin yleisajoitus on kivikauden loppupuolelle. Torrbackenilla kivikautisen asuinpaikan läheisyydessä sijaitsee funktioltaan määrittelemätön ja tarkemmin tutkimaton kiviröykkiö.

Hankealueen lähialueilta tunnetaan runsaasti eri tyyppisiä muinaisjäännöksiä, etenkin Ähtävänjoen varrelta, joen etelä- länsipuolella harju- ja hiekkajaksolla on useita löytöklustereita. Hankealueen lähistöllä sijaitsee kaksi jätinkirkkoa; heti pohjoispuolella Esse-Svedjebacken ja n. 2 km etelään Purmo-Jäcknabacken, ne ovat eteläisimpiä, jotka tähän mennessä Suomesta tunnetaan. Tyypillisesti jätinkirkkojen lähikankailta tunnetaan röykkiöitä, rakkakuoppia, keittokuoppia sekä asuinpaikkoja. Jätinkirkkojen käyttötapaa ei ole voitu tarkasti selvittää, mutta ne liittyvät Perämeren rannikon kivikautiseen hylkeenpyyntikulttuuriin. Kaivauksissa niistä on löydetty mm. Pöljän keramiikkaa.

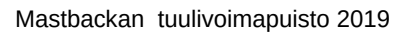
Ottaen huomioon lähialueen runsaan muinaisjäännöskannan ja hankealueelta tunnetut kohteet, on kohde-alue potentiaalista kiviakautisten muinaisjäännösten sijainnille. Tehokkaasta metsäkäytöstä johtuen mahdollisuus löytää ehjiä muinaisjäännöksiä on kuitenkin huomattavasti laskenut. Tiheät nuoret talousmetsät ovat myöskin hankalia ympäristöjä havaita muinaisjäännös.

Tuulivoimapuiston suunnittelualue ei ole ollut maaperästä ja vesistöjen puuttumista johtuen soveltuvaa historiallisen ajan asutukselle. Sillä olevat muutamat pienet pellot on raivattu ilmeisen myöhään, vasta lähihistoriassa. Tyypillisimpiä historiallisen ajan jäännöksiä alueella ovat tervahaudat.

Hankealue sijaitsee vanhojen kylien välissä. Koillispuolella Lappforsin kylän vanhin asutus juontunee viimeistään 1600-luvulta. Maanviljelyksen ohella merkitseviä elinkeinoja ovat olleet tervanpoltto ja puutavaran tuottaminen. Purmon- ja Ähtävänjokien varsilla oli jo 1700-luvun alkupuolella toiminnassa useita sahoja, jotka on merkitty vanhimmille aluetta esittäville kartoille. Joet olivat myös vanhastaan merkitseviä kulkuväyliä rannikolle. Nykyinen Ålannintie on vanha tieyhteys Lappforsista Sääksjärvelle ja se merkitty 1800-luvun kartoille.

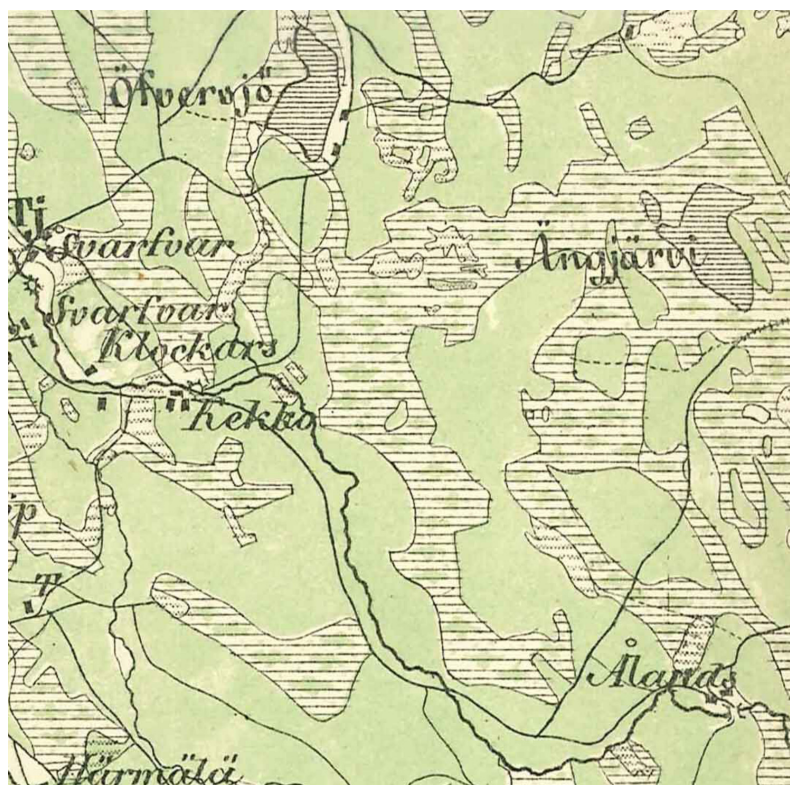
Ote vuodelta 1763 peräisin oleva F. G. Odelmanin piirtämästä kartasta. Kartassa on kuvattu tarkasti alueen puustoa, maaperää sekä mm. rajapisteet. Kartta: Arkistolaitos MH 134.

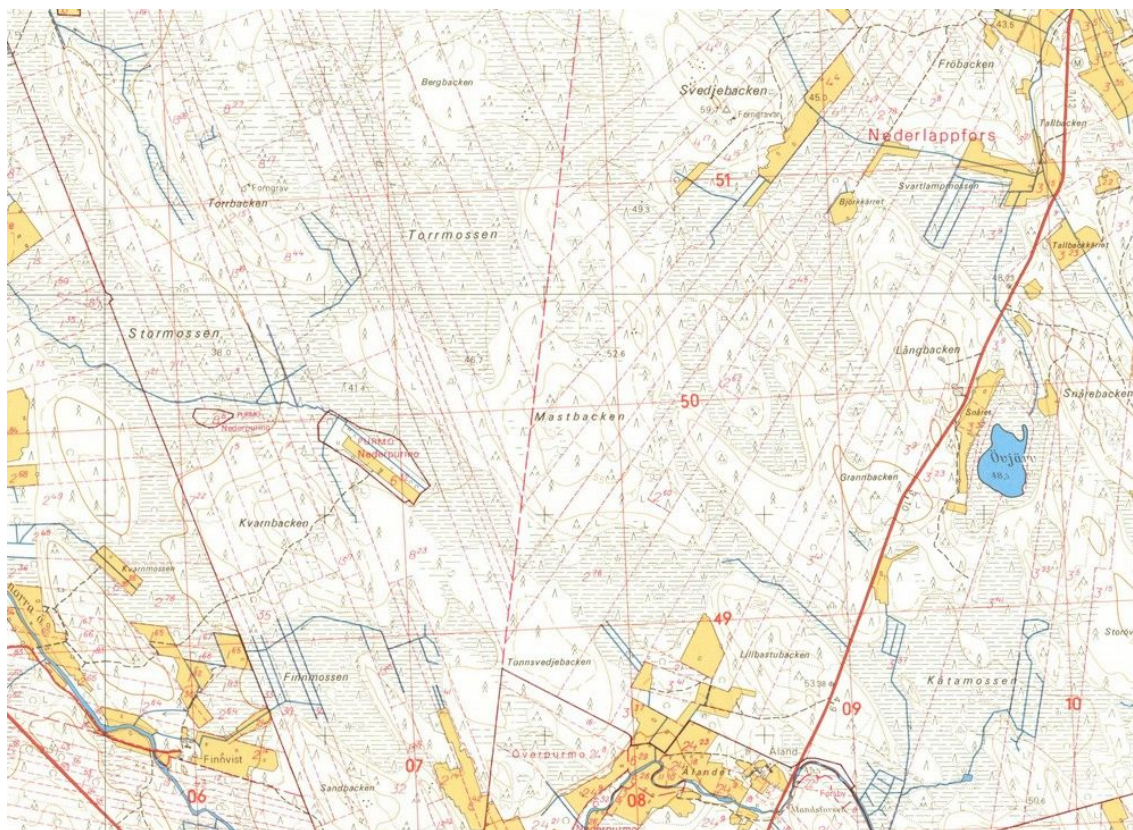
Vuodelta 1709 peräisin olevalla kartalla Stora Angjärvi ja Övjärvi eivät ole merkittyinä Kartta: Vanha kartta, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:juu-200907292937>

Ote 1800-luvun puolivälissä valmistuneesta pitäjänkartasta. Kohdealue on merkitty metsämaastoksi, Övjarven lähistölle ei ollut vielä raivattu viljelysmaita, järven rannoilta on ehkä kuitenkin kerätty rehua. Kartassa vasemmalla laidalla ylhäällä olevat pellot ovat nykyisiä Stormossenin peltoalueita. Kartta, Arkistolaitoksen digitaaliarkisto: <http://digi.narc.fi/digi/view.ka?kuid=6274943>

Kohdealue ja sen lähiseutua vuoden 1852 Kalmbergin kartalla. Kartalle on merkitty nykyinen Ålannintie, Ångjärven alapuolella kulkeva polku johti Svedjebackenille. Kartta: <http://www.vanhakartta.fi/>.

Kohdealue ja sen lähiseutua vuoden 1972 peruskartalla. Kartta: Maanmittauslaitos, <http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

5. Tulokset

Lähin suunniteltu tuulivoimalan paikka sijaitsee n. 120 m kivikautisesta asuinpaikasta *Esse-Torbacken* ja asuinpaikan läheisyydestä nyt havaituista kuoppajäänteistä n. 70-120 metrin etäisyydellä, n. 160 m kivi-ryökiöstä kohteessa *Esse-Torbacken 2* ja n. 200 m tervahaudasta kohteessa *Esse-Torbacken 3*. Lähin suunniteltu voimalapaikka sijaitsee kivikautisesta asuinpaikasta *Esse-Mastbacken* vajaan 200 metrin etäisyydellä. Muut suunnitellut voimalapaikat sijaitsevat yli 400 metrin etäisyydellä arkeologisista kohteista.

3.2.2020

Jaana Itäpalo

Jaana Itäpalo

Muinaisjäännöskohteet

1 Esse-Mastbacken	asuinpaikat		kivikautinen	1	13
2 Esse-Torrbacken	asuinpaikat		kivikautinen	1	14
3. Esse-Torrbacken 2	kivirakenteet	röykkiöt	kivikautinen ?	1	16
4 Esse-Torrbacken 3	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1	18
5. Esse-Övjärvi	asuinpaikat		kivikautinen	1	19
6. Lillbastubacken	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1	21
7. Älgryggen	työ- ja valmistuspaikat	tervahaudat	historiallinen	1	22

The map shows a topographic representation of the Lappfors area. A dashed blue line indicates a proposed water supply line, starting from the bottom left, curving around the center, and ending near the top right. Seven sampling points are marked with red dots and numbered 1 through 7. The map includes contour lines, water bodies, and various place names. A scale bar at the bottom right indicates distances up to 1000 meters.

Kohteet 1-7 merkittyinä kartalle.

8. Kohdetiedot

1. Esse-Mastbackan

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	990010151	TM35-lehtijako	P3444R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	232110
Tyyppi	asuinpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7046776.072 I:307438.293
Tyypin tarkenne		N2000	n. 50 m
Lukumäärä	1	laajuus	m ² ?
Ajoitus yleinen	kivikautinen	Koordinaattiselite	aiempi tieto
Ajoitustarkenne		Etäisyystieto	Pedersören keskustasta n. 20 km kaakkoon
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset	1996 Yksityishenkilö, tarkastus 2016 Vesa Laulumaa, inventointi	Aiemmat löydöt	KM 29701:1 kvartsia

Maastotiedot: Noin 2 km Övärvestä länteen Mastbackan mäen loivalla lounaisrinteellä, itäpuolella kulkee metsäautotie. Maaperä alueella on paikoin hyvin kivikkoista. Puusto on pääosin tiheää mäntytaimikkoa.

Kuvas: Paikalta on otettu talteen kvartseja metsätien länsipuolelta vuonna 1996. Vuonna 2016 alue kasvoi tiheää mäntytaimikkoa, joten havaintojen teon todettiin olleen vaikeaa.

2019: Kohteen länsipuolella maaperä muuttuu karkeaksi kivikoksi ja siellä kasvoi avohakkuun jälkeen taimikkoa, joistakin avonaisista maanpinnan kohdista ei voitu havaita kvartseja tai muita asuinpaikan merkkejä. Maaperän perusteella mahdollinen asuinpaikka ei yllä näin länteen. Idempänä asuinpaikaksi rajatulla alueella kasvoi jo varttuneempaa taimikkoa, maaperä on myös siellä paikoin kivistä moreenia. Mahdollisen asuinpaikan laajuus ja luonne voisivat ehkä selvitä tarkkuusinventoinnilla.

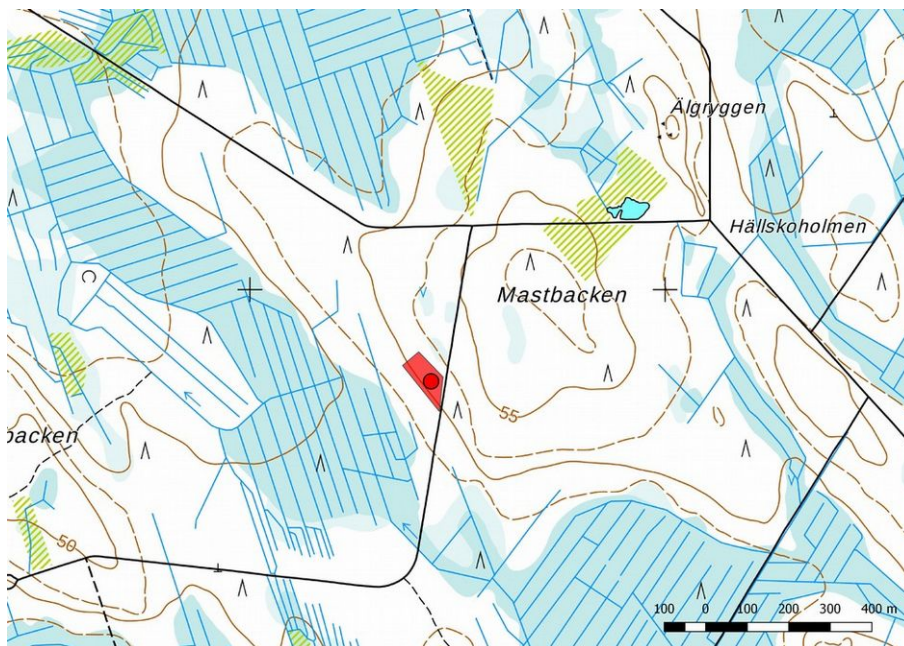
Ehdotus suojavyöhykkeeksi: aiemman rajauksen mukaan, sm-merkintä. Lähin suunniteltu voimalan paikka sijaitsee 170 m itään.

Asuinpaikan lounaisreunaa luoteeseen.

Asuinpaikan ydinalue on nuorta kasvatusmetsää.

Mastbacken, rajaus.

2. Esse-Torrbacken

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	990010034	TM35-lehtijako	P3444R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	232110
Tyyppi	asuinpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7047837 I: 306407
Tyypin tarkenne		N2000	n. 47,50-50 m
Lukumäärä	1	laajuus	n. 1 ha
Ajoitus yleinen	kivikautinen	Koordinaattiselite	aiempi tieto
Ajoitustarkenne		Etäisyystieto	Pedersören keskustasta n. 19 km kaakkoon
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset	1968 Ari Siiriäinen tarkastus Yksityishenkilö, tarkastus 2003 Pentti Rislä tarkastus, 2016 Vesa Laulumaa, inven- tointi	Aiemmat löydöt	KM 34003:1-26 asuinpaikka- löytöjä (asbestikeramiikkaa, mahdolli- sesti nuorakeramiikkaa, kvart- sia ja palanutta luuta)

Alakohteet, koordinaatit

tyyppi, C, 50 x, N, 11, 3 y, N, 11, 3
maakuoppa 306351,451 7047949,748
maakuoppa 306305,342 7047993,767

Maastotiedot: Noin 2 km lounaaseen Angjärvestä luoteis-kaakkosuuntaisen Torrbackenin kaakkoispäässä.

Kuvaus: Asuinpaikka on löytynyt äestetyltä alueelta syksyllä 2003. Asuinpaikkalöydöt ovat yksityishenkilön löytämiä. Löytöpaikka on muinainen kaakon suuntainen niemi. Löytöinä on saatu kivikauden lopun keramiik-

kaa (asbestikeramiikkaa, mahdollisesti nuorakeramiikkaa), kvartsia ja palanutta luuta. Vuonna 2016 alue kasvoi tiheää taimikkoa.

2019: Kohteen eteläosa kasvoi tiheää taimikkoa eikä sitä aluetta tarkemmin katsottu. Asuinpaikan pohjoisosassa oli avointa maanpintaa traktoriurissa, joista havaittiin joitakin kvartsikappaleita, ei kuitenkaan esineitä. Asuinpaikaksi rajatun alueen pohjoispuolelta havaittiin mäen päältä 2-3 n. 2-2,5 m halkaisijaltaan olevaa n. 50 cm syvää kuoppaa, joiden tarkoitus ei selvinnyt. Osin niitä peitti korkea heinäkasvillisuus kuten yleensä mäen lakea. Kuoppien pintakerrokset ovat sekoittuneet metsätöissä. On mahdollista, että kuopat liittyvät jollakin tavoin paikan kivistä asutukseen.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: aiemman rajauksen mukaan, sm-merkintä, kuopat 2 m reunoista. Lähin suunniteltu voimalan paikka sijaitsee asuinpaikaksi rajatusta alueesta n. 120 pohjoiseen ja kuopista n. 70-120 m länteen.

Maan pinnalta havaittiin kvartsia.

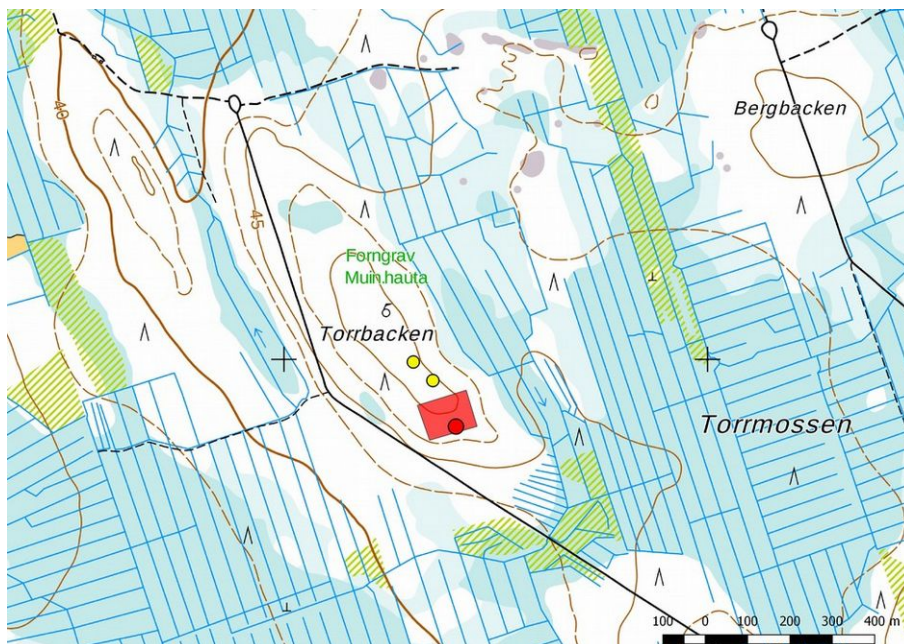
Eteläisin kuoppa koilliseen. Kuoppa ei erotu kuvassa.

Heinän peittämät huonosti erottuvat kaksi kuoppaa.

Asuinpaikan eteläosassa kasvoi tiheää taimikkoa.

Esse-Torrbacken, rajaus ja kohdekoordinaatit punaisena, kuopat keltaisena ympyränä.

3. Esse-Torrbacken 2

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	(990010034)	TM35-lehtijako	P3444R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	232110
Tyyppi	kivirakenteet	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7048137.943 I: 306220.951
Tyypin tarkenne	röykkiöt	N2000	n. 52 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	Kivikautinen ?	Koordinaattiselite	gps-mittaus
Ajoitustarkenne		Etäisyystieto	Pedersören keskustasta n. 18,5 km kaakkoon
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset	1968 Ari Siiriäinen tarkastus 2000 Yksityishenkilö, tarkastus 2003 Pentti Rislä tarkastus, 2016 Vesa Laulumaa, inventointi	Aiemmat löydöt	

Maastotiedot: Noin 2 km lounaaseen Angjärvestä Torrbackenin korkeimmalla alueella mäen luoteisosassa. Länsipuolella kasvaa tiheää varttuneempaa kasvatusmetsää, itäpuolella harvaa nuorta kasvatusmetsää.

Kuvaus: Röykkiö on rekisteriportaaliassa kivikautisen asuinpaikan Esse-Torrbackenin alakohteena. Röykkiöstä tehtiin oma kohdekortti, koska se sijaitsee lähes 300 metrin etäisyydellä rajatusta asuinpaikan alueesta ja sen ajoittuminen kivikauteen on epävarmaa. Röykkiö on halkaisijaltaan noin 5,5 metriä ja korkeus n. 50 cm, muodoltaan rakenne on hieman kulmikas, pohjoisreunalla on yli metrin halkaisijaltaan oleva kuoppa. Pinnalla kasvaa lähinnä puolukanvarpua ja sammalta. Rajalinjaa pitkin on ajettu metsäkoneella, ja röykkiön itäreuna on tässä hieman vaurioitunut, tämä vaurio oli olemassa jo vuoden 2016 inventoinnin aikana. Eteläreunalla on myös liikuteltuja kiviä. Röykkiö sijaitsee tilojen rajalla, joka on merkitty myös vuoden 1972 peruskar-

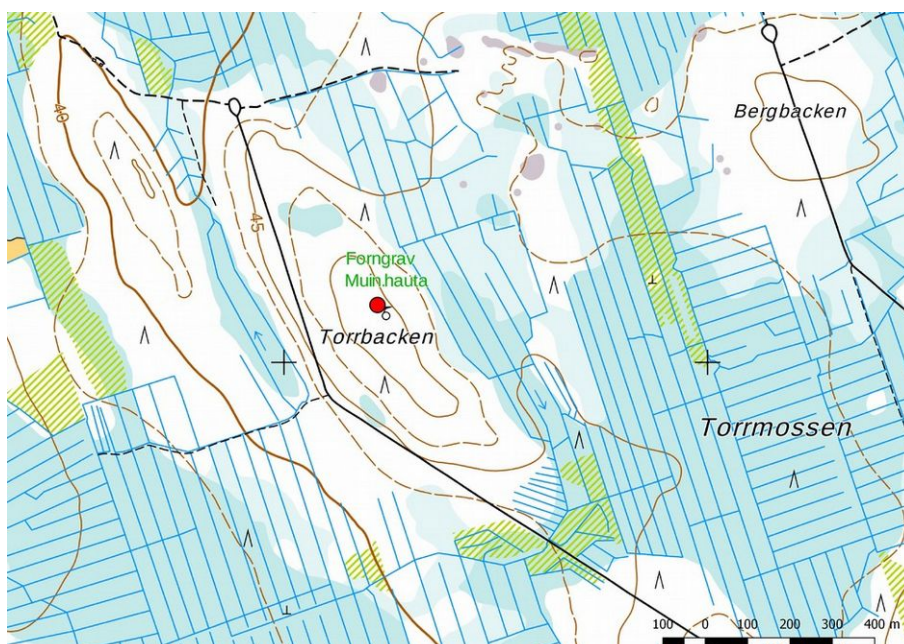

talle. Muinaisjäännösmerkki on nykyisellä peruskartalla röykkiöstä 35 m kaakkoon. Noin 2,2 ja 3,9 kilometrin etäisyydellä sijaitsee kaksi jätinkirkkoa. Jätinkirkkojen lähikankailla sijaitsee usein röykkiöitä, rakkakuoppia ja asuinpaikkoja.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: 2 m reunoista. Lähin suunniteltu voimalan paikka sijaitsee röykkiöstä 160 m etelään.

Röykkiö luoteeseen.

Esse-Torrbacken 2.

4. Esse-Torrbacken 3

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	P3444R
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	232110
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7047948.393 I: 306439.315
Tyypin tarkenne	tervahaudat	N2000	n. 47,50 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	historiallinen	Koordinaattiselite	gps-mittaus
Ajoitustarkenne	Uusin aika	Etäisyystieto	Pedersören keskustasta n. 19 km kaakkoon
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset		Aiemmat löydöt	

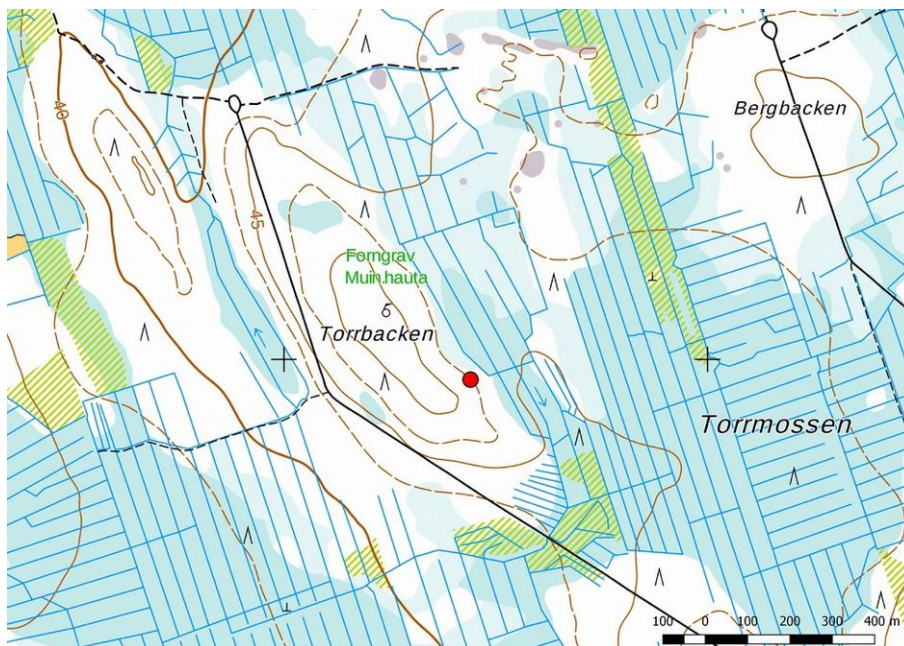
Maastotiedot: Noin 1,9 km lounaaseen Angjärvestä Torrbackenin loivasti kaakkoon laskevan rinteiden reunalla.

Kuvaus: Paikalla on n. 25 m halkaisijaltaan oleva tervahauta, jonka halssi suuntautuu koilliseen rämeelle. Ympärillä on tervan valmistukseen liittyviä kuoppia. Haudan päällä kasvaa puustoa. Länsipuolella oli tehty hiljattain metsänharvennusta.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: 2 m reunoista. Lähin suunniteltu voimalan paikka sijaitsee 200 m länteen.

Tervahaudan keskusta kuvattuna lounaaseen.

Esse-Torrbacken 3.

5. Esse-Övjarv

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	990010038	TM35-lehtijako	P4222L
Laji	Kiinteä muinaisjäänös	Vanha yleislehtijako	232110
Tyyppi	asuinpaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7046884.039 I:309405.496
Tyypin tarkenne		N2000	n. 50-57,50 m
Lukumäärä	1	laajuus	n. 0,5 ha
Ajoitus yleinen	kivikautinen	Koordinaattiselite	aiempi tieto
Ajoitustarkenne		Etäisyystieto	Pedersören keskustasta n. 22 km kaakkoon
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset	1990 Yksityishenkilö, kartointus 2016 Vesa Laulumaa, inventointi	Aiemmat löydöt	KM 25634:1-16 asuinpaikkalöytöjä

Maastotiedot: Lappforsin ja Sääksjärven välisen Ålannintien varrella ja Övjärven länsipuolella järvelle viettävällä kankaalla sekä pellolla. Asuinpaikkalöytöjä on tehty molemmin puolin tietä.

Kuvas: 2016: Kohde sijaitsee Ålannin tien molemmin puolin Övjärven länsipuolella. Alue tarkastettiin pikaisesti vuoden 2016 inventoinnissa, mutta lisätietoa siitä ei saatu. Aiempien tietojen mukaan asuinpaikka sijaitsee kangasmaastossa ja viljelysmaalla; kohteen laajuutta ja säilymisastetta ei ole määritetty. Löydöt kerätty tien vierellä olevan sorakuopan reunasta ja tien itäpuolella olevalta viljelysmaalta. Löytöinä keramiikkaa, kvartsi-esineitä ja iskoksia, hioimen katkelma, hiotun kiviesineen katkelma, palanutta luuta. Sorakuoppa, josta löytöjä oli saatu, oli vuonna 2016 kasvanut jo umpeen ja viereiset pellot olivat kyntämättä. Asuinpaikan laajuus selviää vain koekaivauksella.

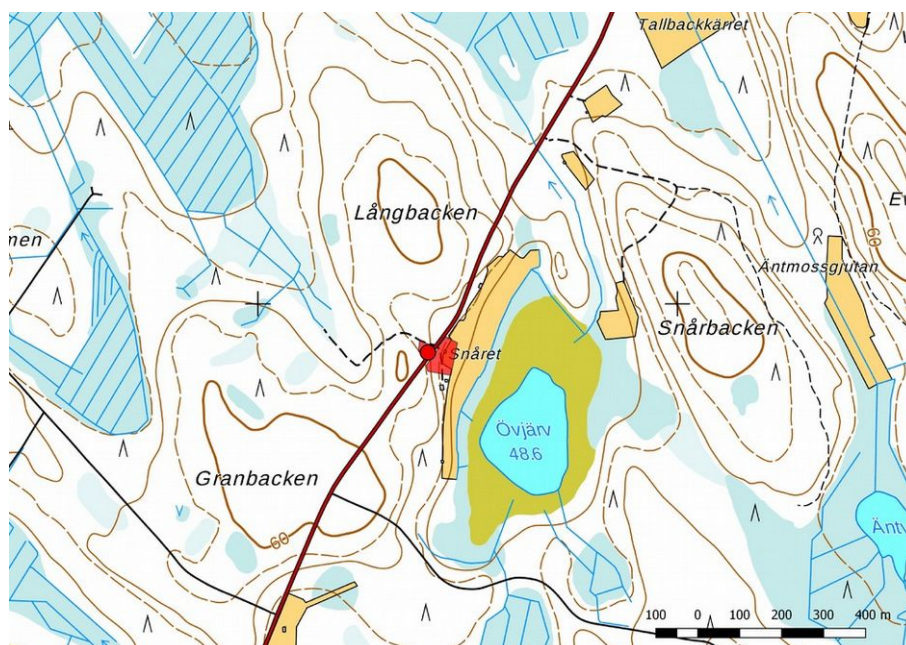

2019: Inventoinnin aikana pellon pohjoisosassa oli kynnetytynä. Pellon pinta oli jäässä sekä osin ohuen lumihun-
nun peitossa. Uusia havaintoja ei tehty asuinpaikan alueella.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: aiemman rajauksen mukaan, sm-merkintä. Lähin suunniteltu voimalan paikka
sijaitsee asuinpaikaksi rajatusta alueesta n. 500 m länteen.

Kuva peltoalueen pohjoisosasta etelään.

Esse-Övjarv, rajaus.

6. Lillbastubacken

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri		TM35-lehtijako	P4222L
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	232110
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7046161.629 I:308369.451
Tyyppin tarkenne	tervahaudat	N2000	n. 52,50 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	historiallinen	Koordinaattiselite	gps-mittaus
Ajoitustarkenne	Uusin aika	Etäisyystieto	Pedersören keskustasta n. 21,3 km kaakkoon
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset		Aiemmat löydöt	

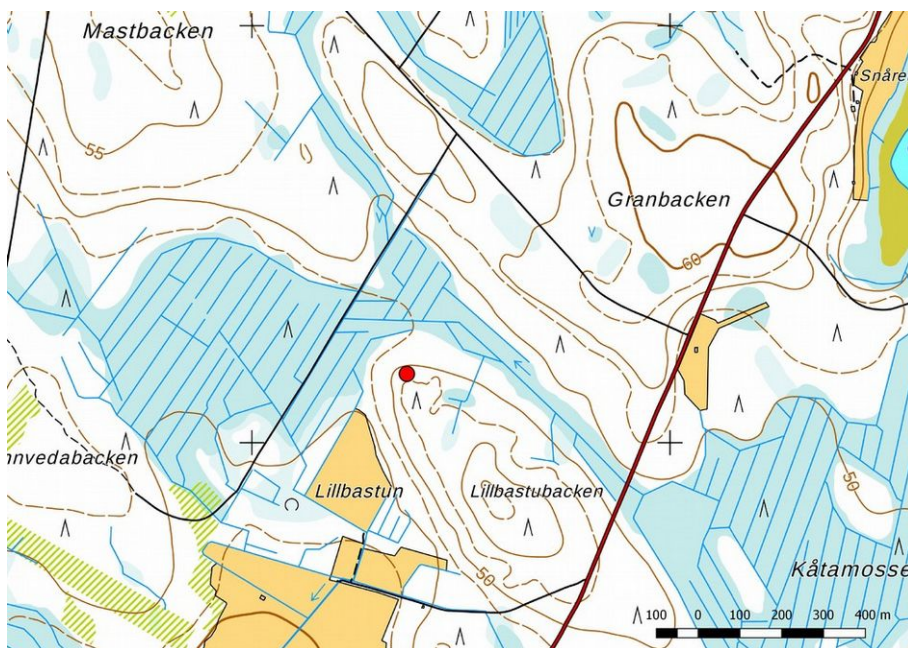
Maastotiedot: Ålannintiestä n. 570 m luoteeseen Lillbastubackenin luoteiskärjessä. Lähiympäristön metsät ovat tiheitä vaikeakulkuisia talousmetsiä.

Kuvaus: Paikalla on n. 25 m halkaisijaltaan oleva tervahauta, jonka halssi suuntautuu luoteeseen. Ympäriällä on tervan valmistukseen liittyviä kuoppia. Haudan reunoilla kasvaa tiheästi nuorta puustoa.

Ehdotus suojavyöhykkeeksi: 2 m reunoista. Lähin suunniteltu voimalan paikka sijaitsee 800 m koilliseen.

Tervahaudan keskuskuoppa kuvattuna pohjoiseen.

Lillbastubacken.

7. Älgryggen

Rekisteritiedot		Paikkatiedot	
Mj-rekisteri	1000036771	TM35-lehtijako	P4222L
Laji	Kiinteä muinaisjäännös	Vanha yleislehtijako	232110
Tyyppi	Työ- ja valmistuspaikat	Koordinaatit ETRS-TM35FIN	P: 7047231.456 I: 308075.045
Tyypin tarkenne	tervahaudat	N2000	n. 55 m
Lukumäärä	1	laajuus	
Ajoitus yleinen	historiallinen	Koordinaattiselite	gps-mittaus
Ajoitustarkenne	Uusin aika	Etäisyystieto	Pedersören keskustasta n. 20,5 km kaakkoon
Inventointilöydöt		Inventointimenetelmät	pintahavainnointi
Aiemmat tutkimukset	2003 ja 2004 Pentti Rislä, tarkastus	Aiemmat löydöt	

Maastotiedot: Noin 1,8 km etelään Angjärvestä Älgryggenin eteläkärjessä metsäteiden risteuksen pohjoispuolella. Maaperä on kivikkoista, alueella kasvaa mäntytaimikkoa.

Kuvaus: rekisteriportaali: Valokuvattu 15.10.2003. Poikkeuksellisen komea tervahauta. Rakenteen itäreuna, johon suuntaan terva on laskettu, oli luonnonkivistä kylmämuurattu. Kiviä peitti paksu turve. Tervahaudassa kasvoi puita ja metsä oli korjuukypsää. Ilmoitettu tällöin ensimmäisen kerran Museovirastolle ja alueen metsänhoitoyhdistykselle. Valokuvattu 22.09.2004. Puiden poisto tervahaudasta oli onnistunut hyvin. Merkitty 30.9.2004 suojarajaus kuitunauhalla maanmuokkaajaa varten. Valokuvattu 29.6.2005 ja merkitty uudestaan kuitunauhalla. Valokuvattu 28.6.2006. Yrityksistä huolimatta ohjeellinen suoja-alue oli äestetty ja maanmuokkauksessa oli edetty myös muinaismuistolain säätämän vähimmäisrauhoituksen sisään

2019: Alueelle on kasvanut mäntytaimikkoa, muuten tilanne ennallaan vuoden 2006 äestykseen.

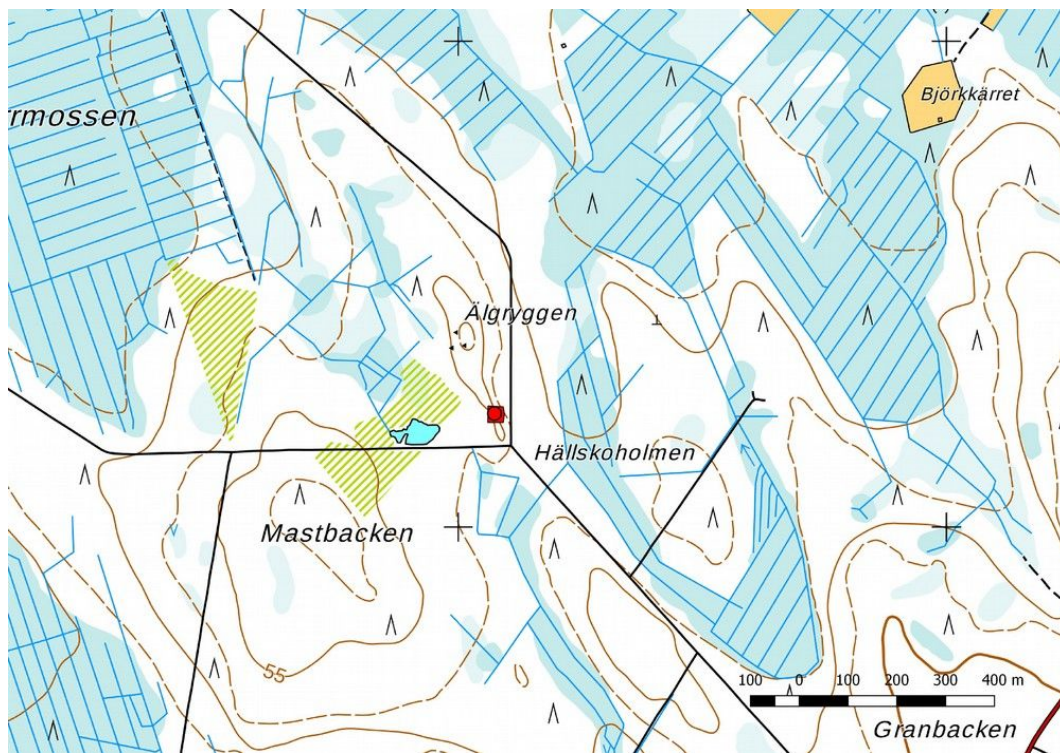
Ehdotus suojavaöhykkeeksi: rajauksen mukaan. Lähin suunniteltu voimalan paikka sijaitsee 800 m koilliseen.

Haudan keskustasta itään halssin suuntaan.

Halssin kylmämuurausta, kuva länteen.

Älgryggen, rajaus.

9. Aineistoluettelo

Digitaalinen aineisto

Arkistolaitoksen digitaaliarkisto: pitäjänkartat: Pedersöre <http://digi.narc.fi/digi/search.ka>

Geologian tutkimuskeskus,
<http://gtkdata.gtk.fi/Maankamara/index.html>

Maanmittauslaitos, avoimien aineistojen tiedostopalvelu,
<https://tiedostopalvelu.maanmittauslaitos.fi/tp/kartta>
<http://vanhatpainetutkartat.maanmittauslaitos.fi/>

Museovirasto, Kulttuuriympäristön palveluikkuna, arkeologiset kohteet ja kulttuuriympäristön tutkimusraportit arkeologia, <https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/portti/read/asp/default.aspx>

Suomen ympäristökeskus, <https://www.syke.fi/avointieto>

Jyväskylän yliopiston julkaisuarkisto (JYX) <http://www.vanhakartta.fi/>

Kirjallisuus

Esse kommuns historia 1868-1976. 2003.

Svenska Österbottens historia 3. 1980.

Julkaisematon aineisto

Schulz, Hans-Peter, Rannansiirtymistaulukko.